

ایشیاد و سانس طباطیبانی

واحد و سوسی و سیم سبای

بررسی تأثیر دیپلماسی رسانه ای غرب بر روند چگونگی حوادث دهمین انتخابات
ریاست جمهوری ایران

مورد مطالعاتی:

تلویزیون بی بی سی فارسی

استاد راهنما:

دکتر علی آدمی

استاد مشاور:

دکتر سید محمد طباطبایی

نگارش:

حسین عالیشوندی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

بهمن ۹۱

تقدیم به پدر و مادر عزیزم ....

تشکر فراوان از استاد راهنما آقای دکتر علی آدمی که با راهنمایی های دقیق خود همراه همیشگی بنده در این مسیر بودند.

با تشکر از استاد مشاور آقای دکتر طباطبایی و استاد داور آقای دکتر جعفری ولدانی که با مشاوره و داوری منصفانه و دلسوزانه خود در به ثمر رسانیدن این پایان نامه مرا همراهی کردند.

دانشگاه علامه طباطبائی

دانشکده علوم و علوم سیاسی

فرم تعهد نامه نگارش پایان نامه / رساله

اینجانب حسین عالیشوندی دانشجوی رشته مطالعات منطقه ای

در مقطع کارشناسی ارشد/ دکتری متعهد می شوم که در نگارش پایان نامه /

رساله ام با عنوان

بررسی تأثیر دیپلماسی رسانه ای غرب بر روند چگونگی حوادث دهمین انتخابات

ریاست جمهوری ایران

مورد مطالعاتی: تلویزیون بی بی سی فارسی

اصول امانت داری و حقوق مالکیت معنوی مربوط به منابع و مآخذ مورد استفاده را رعایت

کرده و در صورت اثبات خلاف دانشگاه مجاز است طبق مقررات با اینجانب رفتار نمایند.

تاریخ

امضا دانشجو

بررسی نقش تلویزیون فارسی بی بی سی در جریان سازی

دهمین انتخابات ریاست جمهوری ایران

تحولات اخیر مسائل بین‌الملل و افزایش نقش رسانه‌ها در روان‌سازی چرخه سیاست خارجی، عرصه نوینی در سیاست خارجی با نام دیپلماسی رسانه‌ای پدید آمد که علی‌الاصول به نحوه تأثیرگذاری و نقش رسانه و به ویژه تلویزیون بر افکار عمومی جهان و تغییر سیاست خارجی کشورها می‌پردازد. ضرورت پرداختن به این بحث از آنجاست که امروزه جنگی در عرصه رسانه‌ای درگرفته که به خوبی می‌توان از آن تحت عنوان جنگ نرم یاد کرد که هر گونه سهل‌انگاری در این زمینه مساوی است با شکست. دلیل انتخاب بی‌بی‌سی نوع نگاه خاص و زیرکانه این رسانه به مسایل علی‌الخصوص ایران می‌باشد. تلاش تحقیق حاضر تحلیل محتوی اخبار و گزارشات ارائه شده از سوی بی‌بی‌سی در بازه زمانی افتتاح تلویزیون فارسی بی‌بی‌سی تا پایان شهریور ۸۸ بعد از انتخابات دهم می‌باشد. مخاطبان این پژوهش را می‌توان تمام افراد جامعه که به هر نحوی پیگیر مسایل جاری روز جامعه و بین‌الملل هستند را قلمداد کرد. به منظور گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و جستجوی اینترنتی استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که بی‌بی‌سی به گونه‌ای هدفمند تلاش می‌کند این استراتژی را به مخاطبان خود القا کند که سه اصل مهم بی‌طرفی، مخاطب‌محوری و تکررگرایی را در امر اطلاع‌رسانی رعایت می‌کند تا از این طریق زمینه جذب و همراهی مخاطبان کشورهای هدف را فراهم آورد.

واژگان کلیدی: بی‌بی‌سی، انتخابات ریاست جمهوری، جنگ نرم، جریان سازی

فهرست مطالب

پیشگفتار و مقدمه

فصل اول: کلیات و طرح مسئله.....	۱
طرح مسئله.....	۲
سوال اصلی.....	۲
فرضیه.....	۲
اهمیت، ضرورت و اهداف تحقیق.....	۳
گروه مخاطب.....	۳
سابقه تحقیق: بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر).....	۶
مفاهیم و متغیرهای اصلی تحقیق.....	۷
روش تحقیق.....	۹
شیوه سازمان دهی مطالب.....	۹

فصل دوم: چارچوب نظری تحقیق

عناصر ارتباطات سیاسی.....	۱۳
۱. پیام.....	۱۳
۲. رسانه.....	۱۳
۳. پیام دهندگان.....	۱۳

۳. مخاطبان.....	۱۳
۵. واکنش.....	۱۴
دیپلماسی رسانه‌ای.....	۱۶
ابزارهای دیپلماسی رسانه‌ای.....	۱۸
تلویزیون مهمترین ابزار دیپلماسی رسانه‌ای.....	۲۲
انواع دیپلماسی.....	۲۵
دیپلماسی عمومی.....	۲۳
تفاوت دیپلماسی عمومی و دیپلماسی رسانه‌ای.....	۳۳
رابطه بین دیپلماسی رسانهای و سیاست خارجی.....	۳۴
دیپلماسی به منزله ابزار عملیات روانی.....	۴۰
دیپلماسی رسانه‌ای در عملیات روانی.....	۴۱
دیپلماسی رسانه‌ای در عملیات روانی و شیوه‌های مقابله با آن.....	۴۷
الف. تقویت بنیه آماج اطلاعاتی و خبری کشور.....	۴۸
ب. تقویت بنیه تبلیغی کشور هدف.....	۵۰
ج. استفاده از شیوه‌های ضد تبلیغی.....	۵۰
تهدید نرم (جنگ نرم).....	۵۱
تهدیدات امنیتی.....	۳۹
تعاریف تهدید.....	۵۲

انواع تهدید: سخت و نرم..... ۵۶

نظریه تأثیر سی.ان.ان..... ۵۹

رسانه ها و انتخابات..... ۶۲

نظریه برجسته سازی..... ۶۷

فصل سوم: تاریخچه و روش شناسی

بخش اول: تاریخچه شکل گیری بی بی سی..... ۷۱

عوامل تلویزیون بی بی سی فارسی..... ۷۶

مروری بر برنامه های اصلی تلویزیون فارسی بی بی سی..... ۷۹

جدول پخش برنامه های هفتگی تلویزیون بی بی سی..... ۸۲

مروری بر اهداف آشکار و پنهان برخی برنامه های تلویزیون بی بی سی..... ۸۳

تلویزیون فارسی **BBC** و چالشهای پیشرو..... ۸۵

اهداف بی بی سی..... ۹۱

سیاستها و روشها..... ۹۱

جدول امکانات فنی و انسانی تلویزیون فارسی بی بی سی..... ۹۳

سازوکار کلی شبکه خبری بی بی سی فارسی..... ۷۰

موضع گیریها و دیدگاه کارشناسان رسانه درباره راه اندازی بی بی سی..... ۹۴

بخش دوم: روش شناسی

تحلیل محتوا.....	۹۶
تاریخچه تحلیل محتوا.....	۹۷
تعریف تحلیل محتوا.....	۹۹
شروط عینیت،انتظام وعمومیت :.....	۱۰۰
مراحل تحلیل محتوا.....	۱۰۲
کاربرد تحلیل محتوا.....	۱۰۴

فصل چهارم

شرحی از ماجرا.....	۱۰۹
--------------------	-----

بخش اول: نقش بی بی سی در حوادث قبل از انتخابات

۱-پیش بینی ناپذیری انتخابات.....	۱۱۱
۲-تردید در سلامت و آزاد بودن انتخابات ایران.....	۱۱۴
۳-اصلاح طلبان و ریاست جمهوری در آرزوی دوم خردادی دیگر.....	۱۱۴
۴-تخریب مستمراحمدی نژاد.....	۱۱۴
۵-برجسته سازی مسائل زنان در «برنامه صفحه دو».....	۱۱۵
۶-اقتصاد و انتخابات ریاست جمهوری.....	۱۱۶
۷-فقر ادبیات سیاسی در ایران و انتخابات ریاست جمهوری.....	۱۱۷
برنامه نوبت شما و انتخابات ریاست جمهوری.....	۱۱۷

- برنامه نوبت شما: چرا باید در انتخابات به نامزد منتخب شما رأی داد؟ ۱۱۷
- برنامه نوبت شما: رأی دادن یا رأی ندادن؟ ۱۱۸
- اهم محورهای برنامه نوبت شما در مناظره احمدی نژاد و موسوی: ۸۸
- برنامه نوبت شما: مناظره احمدی نژاد و کروبی ۱۱۹
- محورهای مهم برنامه نوبت شما سلامت انتخابات و هشدار در مورد بروز تخلف: ۱۲۱
- حواشی دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری ۱۲۵
- تحلیل انتخابات قبل از روز رأی گیری ۱۲۶

بخش دوم: جریان سازی بی بی سی پس از اعلام نتایج انتخابات

ادامه جریان سازی بی بی سی فارسی پس از اعلام نتایج انتخابات ریاست جمهوری ایران در تیرماه، مرداد

- ماه و شهریور ماه ۱۳۲
- ۱- تأکید بر خط محوری تقلب در انتخابات ایران ۱۳۶
- ۲- انعکاس گسترده ناآرام ۱۳۷
- ۳- معرفی اعتراضات به عنوان یک جنبش دامنه دار ۱۳۸
- ۴- خودجوش بودن اعتراضات در مقابل تئوری مداخله بیگانگان و تأکید بر توهم توطئه در ایران و توجیه بی طرفی بی بی سی و ارائه چهره جانبداری و انحصاری از رسانه ملی ایران ۱۳۹
- ۵- زیر سوال بردن مشروعیت نظام جمهوری اسلامی ۱۴۰
- ۶- نقد جایگاه ولایت فقیه در قانون اساسی و عملکرد رهبری ۱۴۲
- ۷- انعکاس وسیع واکنش های منفی به نتیجه انتخابات در سطح بین الملل ۱۴۳
- ۸- گزارش هایی از عملکرد گذشته و حال احمدی نژاد با تأکید بر این نکته که ریاست جمهوری او برای ایران پرهزینه خواهد بود. ۱۴۴
- ۹- ناکارآمدتر معرفی کردن دولت دهم ۱۴۵
- ۱۰- نقض گسترده حقوق بشر ۱۴۸
- ۱۱- اختلافات بین مردم، روحانیت و مقامات جمهوری اسلامی ۱۵۲

فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادها

۱۶۱.....	بخش اول نتیجه گیری
۱۶۸.....	بخش دوم پیشنهادها
۱۶۹.....	فهرست منابع و کتابها

بررسی نقش تلویزیون فارسی بی بی سی در جریان سازی دهمین انتخابات ریاست جمهوری ایران

تحولات اخیر مسائل بین الملل و افزایش نقش رسانه‌ها در روان‌سازی چرخه سیاست خارجی، عرصه نوینی در سیاست خارجی با نام دیپلماسی رسانه‌ای پدید آمد که علی‌الاصول به نحوه تأثیرگذاری و نقش رسانه و به ویژه تلویزیون بر افکار عمومی جهان و تغییر سیاست خارجی کشورها می‌پردازد. ضرورت پرداختن به این بحث از آنجاست که امروزه جنگی در عرصه رسانه‌ای درگرفته که به خوبی می‌توان از آن تحت عنوان جنگ نرم یاد کرد که هر گونه سهل‌انگاری در این زمینه مساوی است با شکست. دلیل انتخاب بی‌بی‌سی نوع نگاه خاص و زیرکانه این رسانه به مسایل علی‌الخصوص ایران می‌باشد. تلاش تحقیق حاضر تحلیل محتوی اخبار و گزارشات ارائه شده از سوی بی‌بی‌سی در بازه زمانی افتتاح تلویزیون فارسی بی‌بی‌سی تا پایان شهریور ۸۸ بعد از انتخابات دهم می‌باشد. مخاطبان این پژوهش را می‌توان تمام افراد جامعه که به هر نحوی پیگیر مسایل جاری روز جامعه و بین‌الملل هستند را قلمداد کرد. به منظور گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و جستجوی اینترنتی استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که بی‌بی‌سی به گونه‌ای هدفمند تلاش می‌کند این استراتژی را به مخاطبان خود القا کند که سه اصل مهم بی‌طرفی، مخاطب‌محوری و تکثرگرایی را در امر اطلاع رسانی رعایت می‌کند تا از این طریق زمینه جذب و همراهی مخاطبان کشورهای هدف را فراهم آورد.

واژگان کلیدی: بی‌بی‌سی، انتخابات ریاست جمهوری، جنگ نرم، جریان سازی

فصل اول

کلیات و طرح تحقیق

طرح موضوع: (معرفی دقیق ابعاد موضوع و سؤال(های) تحقیق)

با نگاهی به تحولات اخیر مسائل بین‌الملل و افزایش نقش رسانه‌ها در روان‌سازی چرخه سیاست خارجی، عرصه نوینی در سیاست خارجی با نام دیپلماسی رسانه‌ای پدید آمد که علی‌الاصول به نحوه تأثیرگذاری و نقش رسانه‌ها و به ویژه تلویزیون بر افکار عمومی جهان و تغییر سیاست خارجی کشورها می‌پردازد. تأثیر تلویزیون جهانی در حل و فصل مسائل سیاسی و بهره‌گیری ابزاری از آن در هدایت افکار عمومی و اعمال فشار بر مسئولان سیاست خارجی (به عنوان ابزار جنگ نرم)، امروزه از درجه اهمیت بالایی برخوردار است. و از آنجایی که در دنیای امروز نقش رسانه‌ها در عرصه‌های مختلف و میزان اثر گذاریشان بر حوادث و رویدادهای گوناگون بسیار چشمگیر شده است بررسی تحولات در این عرصه ضروری است.

(افخمی)

اما اکثر رسانه‌ها تحت سیطره دولت‌ها یا NGO های حامی خود بوده و اکثر موضع گیریهایشان در راستای اهداف داخلی یا بین‌المللی حامیانشان میباشد. پس بررسی میزان استقلال عمل آنها در اتخاذ مواضع در قبال مسایل گوناگون امری است لازم. حال با توجه به ادعای رسانه ای چون بی بی سی (BBC) ¹ در مورد استقلال در موضعگیری و صرفاً انجام رسالت رسانه ای خود و با توجه به سابقه تاریخی این رسانه و اتخاذ مواضعش در مسایل داخلی ایران نمونه انتخابات دهم و واکاوی محتوای اخبار تلویزیون فارسی بی بی سی میتواند کمک زیادی به خواننده کند تا به میزان تاثیر پذیری بی بی سی از حامی اصلی اش یعنی دولت بریتانیا و استقلال یا عدم استقلال در بیان مواضع و تحلیل پی ببرد.

در واقع هدف از انتخاب این موضوع دستیابی به این مهم است که موضع گیریهای این رسانه تا چه حد بر گرفته از دیپلماسی حاکم بر دستگاه سیاست خارجه دولت بریتانیا میباشد.

سوال اصلی:

تلویزیون فارسی بی بی سی چه نقشی در جریان سازی حوادث دهمین انتخابات ریاست جمهوری در ایران ایفا کرده است؟

فرضیه:

بی بی سی با تاکید و تشدید فضای اپوزیسیون قبل از شروع انتخابات و تاکید بر گفتمان موجود و تکیه بر براندازی و تقلب و نقض حقوق بشر و برنامه ریزی جهت ادامه جریانات بعد از انتخابات سعی در شکل دهی و تحریک افکار عمومی داخلی و خارجی بر علیه نظام جمهوری اسلامی ایران و به نوعی تسهیل در براندازی نرم را داشته است.

اهمیت ، ضرورت و اهداف تحقیق:

اهمیت پرداختن به موضوع از آنجاست که هجمه تبلیغات رسانه ای در دهه اخیر در عرصه بین الملل علیه جمهوری اسلامی ایران بالا گرفته که نمونه آشکار آن در بحث پرونده هسته ای بوده است که این هجمه ها در جریان انتخابات به اوج خود رسید. حوادث قبل و بعد از انتخابات دهم در ایران شرایط را برای سو استفاده رسانه های خارجی از جمله بی بی سی به خوبی فراهم کرد تا افکار عمومی داخل و خارج از ایران را به سمتی سوق دهد که دلخواه آنها می باشد .

ضرورت پرداختن به این بحث از آنجاست که امروزه جنگی در عرصه رسانه ای در گرفته که به خوبی میتوان از آن تحت عنوان جنگ نرم^۱ یاد کرد که هر گونه سهل انگاری در این زمینه مساوی است با شکست و از آنجایی که ایران به شدت در این عرصه از سوی غرب مورد تهاجم رسانه ای است لذا پیشرفت و مقابله به

مثل امری است اجتناب ناپذیر. مواضع خاص برخی رسانه ها از جمله بی بی سی ذهن بنده را درگیر سوالاتی کرد که ناگزیر به بررسی این مسئله شدم. هدف از انجام این تحقیق شاید رسیدن به این مهم باشد که امروزه رسانه ها چه نقشی در شکل دهی به افکار عمومی بازی می کنند.

دلیل از انتخاب بی بی سی نوع نگاه خاص و زیرکانه این رسانه به مسایل علی الخصوص مسایل ایران میباشد. تحقیق حاضر تمام تلاش خود را معطوف به این می دارد تا با تحلیل محتوای اخبار و گزارشات ارائه شده از سوی بی بی سی در بازه زمانی افتتاح تلویزیون فارسی بی بی سی تا پایان شهریور ۸۸ بعد از انتخابات دهم به این مهم دست یابد که بی بی سی در شکل دهی به افکار عمومی داخل و خارج چه میزان اثرگذار بوده است؟ آیا میتوان نوع نگاه و تحلیل بی بی سی را نسبت به رخدادهای انتخابات دهم ایران مداخله در امور داخلی ایران قلمداد کرد؟ آیا بی بی سی در اتخاذ مواضعش به طور کلی نسبت به مسایل داخلی ایران اصول اولیه یک رسانه حرفه ای را رعایت میکند یا تحت تاثیر حامیانش به بررسی و نقد مسایل می پردازد؟

گروه مخاطب

مخاطب این پژوهش را میتوان تمام افراد جامعه که به هر نحوی پیگیر مسایل جاری روز جامعه و بین الملل هستند را قلمداد کرد.

سابقه تحقیق: بررسی ادبیات موضوع (پیشینه تحقیق و نوآوری تحقیق حاضر):

در زمینه نقش رسانه و بحث دیپلماسی رسانه ای مقالات و کتب مختلفی به چاپ رسیده است:

مورد اول کتاب دیپلماسی رسانه ای است که به نظر کاری جامع و نو در این عرصه می باشد. این کتاب از مجموعه ای از مقالات تشکیل شده است و به خوبی می تواند به خواننده کمک کند تا حدودی به فهم و درک و نقشی که رسانه ها امروزه در دنیا بر عهده دارند و بازی میکنند برسد در ذیل مطلب سر فصل مقالاتی که در این کتاب به چاپ رسیده است ذکر می شود. شایان ذکر است که این کتاب کمک بسیاری به بنده کرد تا به چارچوب اصلی بحثم بپردازم:

دیپلماسی رسانه‌ای / رها خرازی آذر

تله دیپلماسی یا دیپلماسی عمومی و موضوع فعالیت‌های هسته‌ای ایران / رحمن قهرمانپور دیپلماسی رسانه‌ای: تحلیل رابطه رسانه‌ها و سیاست در نظریه‌های مختلف / محمد سلطانی فر تحلیل گفتمان دیپلماسی رسانه‌ای فیلم ۳۰۰ / رها خرازی آذر شناسایی عوامل مؤثر در آسیب‌شناسی دیپلماسی رسانه‌ای کشور / حسن بشیر رویکرد پسامدرنیسم به دیپلماسی رسانه‌ای / رها خرازی آذر دیپلماسی رسانه‌ای در عصر جهان وطنی / سید وحید غروی دیپلماسی رسانه‌ای؛ تصویر یا واقعیت / محمدرضا تاجیک معضلات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری دیپلماسی رسانه‌ای / محمدعلی میناوند دیپلماسی رسانه‌ای به مثابه ابزار سیاست خارجی / مهرداد نوابخش

مورد دوم: کتاب "بی بی سی فارسی و انتخابات ۸۸ ایران" اثر "اردشیر زابلی زاده" که توسط "خبرگزاری فارس" در سال ۱۳۹۰ منتشر شده است این کتاب گزارش تحلیلی ناظر به برنامه های خبری و تولیدی شبکه بی بی سی فارسی در ارتباط با انتخابات دهمین دوره ریاست جمهوری اسلامی ایران است. تدارک وسیع این شبکه برای جست و جوی یک نقش تاثیرگذار در عرصه سیاسی داخلی ایران همسو با اهداف رسانه ای تعریف شده شبکه

بی بی سی فارسی است، اما اینکه این اهداف رسانه ای به چه معناست و آیا می توان به همه موارد ادعایی مدیران این شبکه نظیر اطلاع رسانی آزاد، پوشش اخبار مهم و... کفایت کرد و آیا می توان اهدافی پشت پرده و سیاسی را پشت این ادعاها ملاحظه کرد،

مورد دیگر پایان نامه ای است از "حسین سارسی" تحت عنوان "تحلیل گفتمان اخبار سایت های بی بی سی فارسی و رادیو فردا درباره انتخابات دهم ریاست جمهوری ایران" که در سال ۹۰ در دانشکده صدا و سیما ارائه شده است. این پایان نامه مشتمل بر ۵ فصل می باشد و نویسنده با استفاده از روش تحلیل گفتمان به بررسی ۸ اخبار ارائه شده از این ۲ رسانه در مورد انتخابات پرداخته است. نویسنده با بررسی گفتمان این ۲ رسانه به این نتیجه دست یافته است که مواضع بی بی سی و رادیو فردا برگرفته از گفتمان حاکم دولت های مقیم آنها میباشد.

مورد دیگر مقاله ای است به قلم "حسن مجیدی و جواد نوری زاد" تحت عنوان "تلویزیون بی بی سی فارسی و بازنمایی تحولات ایران" که در سال ۹۱ در نشریه فرهنگ و ارتباطات به چاپ رسیده است. نگارندگان این اثر نیز با تلفیقی از روش تحلیل محتوا و تحلیل گفتمان رسانه بی بی سی با گزینش سرفصل ها و تاکید ها به بررسی نقش این رسانه در انتخابات پرداخته اند.

مفاهیم و متغیرهای اصلی تحقیق:

واژگان کلیدی:

- دیپلماسی
- رسانه
- دیپلماسی رسانه ای

- افکار عمومی
- دیپلماسی عمومی
- سیاست خارجی

و گفتمان و ... اینها مفاهیم اساسی تحقیق میباشند. تعریف هر یک از این مفاهیم در فصل دوم این پژوهش
ارایه می گردد.

متغیر مستقل: تلویزیون فارسی بی بی سی

متغیر وابسته: حوادث انتخابات دهم ریاست جمهوری اسلامی ایران

روش گردآوری اطلاعات و منابع:

از روش کتابخانه ای و اینترنتی استفاده شده است.

موانع و محدودیت های تحقیق:

جدید و نو بودن موضوع اولین مشکل پیشرو بوده است. اما بزرگترین و مهم ترین محدودیت بر سر راه
این تحقیق دست رسی به منابع دست اول بود. به دلیل محدودیت های پیشرو در زمینه اینترنت و ...
دسترسی به آرشیو اخبار و برنامه های بی بی سی به طور کامل کار دشواری بود. لازم به ذکر است که
محدودیت دیگر بحث دسترسی به برنامه های پخش شده از تلویزیون بی بی سی در برهه زمانی مد نظر بود
که به همین دلیل این مشکل را با بسنده کردن به سایت بی بی سی و مکتوبات موجود و نوشتارهای مشابه
تا حدودی مرتفع ساخته ایم.